

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Правен факултет
Штип, Република С. Македонија

ШЕСТА МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ОПШТЕСТВЕНИТЕ ПРОМЕНИ ВО ГЛОБАЛНИОТ СВЕТ

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
Секција млади истражувачи

Штип, 2019

Sixth International Scientific Conference: SOCIAL CHANGES IN THE GLOBAL WORLD section young researchers © 2019 Copyright Goce Delcev University in Shtip, Republic of N. Macedonia. Address: Goce Delcev University, Shtip, Faculty of Law, ul. Krste Misirkov bb, PO box 201, 2000, Shtip, R. N. Macedonia. www.ugd.edu.mk;

Печати / Print 2-ри Август-Штип / 2- ri Avgust- Shtip
Уредник: Марија Амповска

*All manuscripts were refereed through a double – blind peer - review process.

*No responsibility can be accepted by the publisher or compilers for the accuracy of the information presented. The expressed opinions are of the authors and does not necessarily coincide with the views of the Program Committee and the Organizational Committee of the conference.

Goce Delcev University in Shtip, Faculty of Law
Shtip, Republic of N. Macedonia

SIXTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

PROCEEDINGS FROM SECTION
YOUNG RESEARCHERS

Shtip, 2019

Организациски комитет / Organizational Committee/ Организационный комитет конференции

Marija Ampovska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University, Shtip, Republic of North Macedonia, marija.ampovska@ugd.edu.mk

Milica Sutova PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University, Shtip, Republic of North Macedonia, milica.sutova@ugd.edu.mk

Natasa Doneva LL.M, Faculty of Law, Goce Delcev University, Shtip, Republic of North Macedonia

Програмски комитет / Program Committee / Программный комитет конференции

Agim Nuhiu PhD, Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia, agim.nuhiu@unite.edu.mk

Alenka Verbole PhD, currently- OSCE Mission in Tirana, University of Ljubljana, Slovenia, alenka.verbole@osce.org

Ana Nikodinovska Krstevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, ana.nikodinovska@ugd.edu.mk

Anastasia Bermúdez Torres PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University of Liege, Belgium, abermudez@ulg.ac.be

Andon Majhoshev PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, andon.majhosev@ugd.edu.mk

Borka Tushevska PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, borka.tusevska@ugd.edu.mk

Elena Ivanovna Nosreva PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia, elena@nosyreva.vrn.ru

Gabriela Belova PhD, Faculty of Law, University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria, gbelova@hotmail.com

Gemma Andreone PhD, Institute for International Legal Studies of the Italian National Research Council (ISGI - CNR), Italy, gemma.andreone@gmail.com

Ice Ilijevski, PhD, Faculty of security – Skopje, University St. Kliment Ohridski – Bitola, iiljevski@fb.uklo.edu.mk

Igor Kambovski PhD, Faculty of Law, Goce Delchev University in Shtip, Macedonia, igor.kambovski@ugd.edu.mk

Ivana Bajakić PhD, Department of Economic Sciences, Faculty of Law, Zagreb, Croatia, ivana.bajacic@pravo.hr

Jadranka Denkova PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia, jadranka.denkova@ugd.edu.mk

James C. Helfrich PhD, Global Scholars, Liberty University, Colorado, USA, jchelfrich@aol.com

Jovan Ananiev PhD, Faculty of Law, University “Goce Delcev”- Shtip, Macedonia, jovan.ananiev@ugd.edu.mk

Jovan Zafirovski, PhD, Faculty of Law, St Cyril and Methodius University in Skopje, j.zafirovski@pf.ukim.edu.mk

Kristina Misheva PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia,
kristina.miseva@ugd.edu.mk

Kristine Whitnable PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia,
kristine.whitnable@ugd.edu.mk

Maciej Czerwinski PhD, Institute of Slavic Philology, Jagiellonian University, Krakow,
Poland, maciej.czerwinski@uj.edu.pl

Marija Ampovska, PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia,
marija.ampovska@ugd.edu.mk

Marija Ignjatovic PhD, Faculty of Law, University of Nis, Serbia,
marija@prafak.prafak.ni.ac.rs

Migena Leskoviku Prof. Dr, University of Tirana, Albania, migena.leskoviku@gmail.com

Natalia Vladimirovna Butusova PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia,
butusova@law.vsu.ru

Nikolai Baranov PhD, Baltic State Technical University Voenmeh, At. Petersburg State
University, St. Petersburg, Russia, nicbar@mail.ru

Nives Mazur Kumrić PhD, Faculty of Law, Political Science and Criminology, University
of Liège, Belgium, nives.mazurkumric@ulg.ac.be

Novak Krstić, PhD, Faculty of Law, University of Niš, novak@praf.ni.ac.rs

Olga Koshevaliska PhD, University "Goce Delcev"- Shtip, Faculty of Law, Macedonia,
olga.kosevaliska@ugd.edu.mk

Ruzica Simic Banovic, PhD, Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia,
ruzica.simic@pravo.hr

Silviu G. Totelecan PhD, Cluj-Napoca Branch of Romanian Academy, Socio-Human
Research Department of "G. Baritiu" History Institute, Romania,
silviu.totelecan@g.ail.com

Slavejko Sasajkovski PhD, Institute for Sociological, Political and Legal Research,
University "St. Cyril and Methodius", Skopje, Macedonia,
bilbilef@isppi.ukim.edu.mk

Strahinja Miljkovića PhD, Faculty of Law, Mitrovica, strahinja.miljkovic@pr.ac.rs

Strashko Stojanovski PhD, Faculty of Law, Goce Delcev University in Shtip, Macedonia,
strasko.stojanovski@ugd.edu.mk

Suzana Dzamtoska Zdravkovska PhD, American University of Ras Al Khaimah, Ras Al
Khaimah, UAE, suzana.zdravkovska@aurak.ac.ae

Tamara Perisin, MJur (Oxon) PhD, Department of European Public Law - Jean Monnet,
University of Zagreb - Faculty of Law, Croatia, tamara.perisin@pravo.hr

Tatyana Dronzina, PhD, Professor, Political Science Department, St. Kliment Ohridski
University of Sofia, dronzina@gmail.com

Tunjica Petrašević PhD, Faculty of Law, University of Osijek, Croatia, tpetrase@pravos.hr

Viktoria Serzhanova, PhD, University of Rzeszow, Faculty of Law and Administration,
viktoria@ur.edu.pl

Wouter Van Dooren PhD, Public Administration and Management, University of Antwerp,
Belgium, wouter.vandooren@uantwerpen.be

Yuriy Nikolaevich Starilov PhD, Faculty of Law, Voronezh State University, Russia,
juristar@vmail.ru

Zeynep Ece Unsal, PhD, Istanbul Gelisim University, Faculty of Economics Administrative
and Social Sciences - Department of Political Science and International Relations,
zeunsal@gelisim.edu.tr

СОДРЖИНА/TABLE OF CONTENT

Aleksandra Mojsova

INVISIBILITY OF PRIVILEGE TO THOSE WHO HAVE IT: CITIZENSHIP AND A LIFE WITHOUT ONE IN NORTH MACEDONIA.....3

Andon Damovski

CAN „OLD” THEORIES EXPLAIN NEW SOCIAL RISKS?.....21

Зорица Стоилева, Дијана Ѓоргиева

СИНГАПУРСКАТА КОНВЕНЦИЈА: НОВ ПРЕДИЗВИК ВО МЕДИЈАЦИЈАТА.....29

Иван Буралиев, Наташа Донева

ИСТАНБУЛСКА КОНВЕНЦИЈА-СЕОПФАТНА РЕГУЛАТИВА ИЛИ УШТЕ ЕДНО ПАРЧЕ ХАРТИЈА ВО НИЗА.....37

Наташа Донева

ВИРТУЕЛНА ЗАКАНА ИЛИ РЕАЛНА ОПАСНОСТ-САЈБЕР ТЕРОРИЗМОТ НИЗ ПРИЗМАТА НА НАЈЕКСПОНИРАНИТЕ CASE STUDIES.....49

Рената Митрева

ПРАВНИ АКТИ И ИНКРИМИНАЦИИ ОД ОБЛАСТА НА ФАРМАЦИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....65

Сабина Трајкова

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА ЗА ВРЕМЕ НА ПРЕТСЕДАТЕЛСКИТЕ ИЗБОРИ ВО 2014 И 2019 ГОДИНА.....75

Вања Мицевска

ПЕЧАТЕНИОТ ПЕЈСАЖ ВО МАКЕДОНСКИТЕ МЕДИУМИ.....87

ИСТАНБУЛСКА КОНВЕНЦИЈА-СЕОПФАТНА РЕГУЛАТИВА ИЛИ УШТЕ ЕДНО ПАРЧЕ ХАРТИЈА ВО НИЗА

Иван Буралиев

Студент на втор циклус на студии на Правен факултет “Јустинијан Први”-Скопје
E-mail: buraliev.ivan@gmail.com

Наташа Донева

Асистент на Правен Факултет, Универзитет “Гоце Делчев”-Штип
E-mail: natedoneva3@gmail.com

Апстракт

Човековите права –синоним за еднаквост, недискриминација, рамноправност...по defolt меѓудругото иницира нормална еднаквост помеѓу мажите и жените. Умешно осмислено теоретски, катастрофално применето практично...Вака може да се започне приказната која нема почеток, а за жал во догледно време нема ни крај, крај не само на нееднаквото валоризирање на женскиот труд на еднакво ниво со машкиот, туку пострашно сценарио за жените жртва на насилство. Енормен е бројот на меѓународните документи кои се обидуваат да се справат со овој глобален проблем, да ги анулираат или редуцираат штетните последици кои и те како ги трпи женскиот род... Но илузорноста е во фактот што, колку е поголем бројот на механизми за борба и заштита на жените од секаков вид на насилство, насилството над истите се зголемува рапидно. Па се наметнуваат низа прашања, зошто е тоа така, каде затајуваат надлежните институции, колку е (не)успешна законската регулатива, какво е влијанието на непишаното право, дали се потребни нови инкриминации....? Долга низа прашања на кои нема соодветни одговори...се додека не се појави Истанбулската Конвенција? Дали ова ново парче хартија со меѓународен предзнак нешто ќе промени? Што и како е регулирано со истото? Какви мерки се имплементираа во другите држави под влијание на оваа конвенција? И Македонија не остана имуна на новиот меѓународен предизвик, да се обиде со ратификација да промени нешто во националното законодавство. Но што како држава имаме преземено, каква заштита може да се обезбеди за жртвите од насилството, дали се направени корекции низ призмата на правото?

Клучни зборови: *конвенции, насилство, еднаквост, недискриминација, права...*

ISTANBUL CONVENTION - COMPREHENSIVE REGULATION OR ANOTHER PIECE OF PAPER IN SEQUENCE

Ivan Buraliev

Student at the Faculty of Law "Iustinianus Primus" – Skopje

E-mail: buraliev.ivan@gmail.com

Natasa Doneva

Assistant at the Faculty of Law, University "Goce Delchev" - Stip

E-mail: natedoneva3@gmail.com

Abstract

Human rights - a synonym for equality, non-discrimination, equal rights ... among other things, that refers to normal equality between men and women. It's skillfully designed perfectly and theoretically, but catastrophically applied practically ... This can start a story that has no beginning, and unfortunately in the foreseeable future there is no end, not only to the unequal valorization of female labor on an equal level with the male, but far more worse scenario for women victim of violence. The number of international documents that are trying to deal with this global problem, is enormous. They are trying to reverse or reduce the harmful consequences that the women bear as well ... But the illusion is in the fact that the bigger the number of the conventions is, the violence against them is rising rapidly. So a series of questions arise, why this is so, where the competent institutions are evading, how (un) successful the legislation is, what is the impact of the unwritten law, whether new incriminations are needed? A long series of questions that do not have adequate answers ... until the Istanbul Convention appears? Will this new piece of paper with an international nickname change something? What and how is it regulated? What measures have been implemented in other countries under the influence of this convention? And Macedonia also did not remain immune to the new international challenge, to try to ratify and change something for better in the national legislation. But what as a country have we undertaken, what protection can be provided for victims of violence, are corrections made through the prism of law?

Keywords: *conventions, violence, equality, non-discrimination, rights ...*

Вовед

Правата на жената...Безброј конференции, дебати, симпозиуми одржани со овој наслов. Тема кои многумина ќе кажат дека е веќе доволно обработена, но можеби теоретски е само покриена, без соодветни резултати. Најпрво да започнеме од фактот дека денеска мора да се зборува за правата на жените како тие да не се луѓе, како да не се дел од човештвото. Воопшто не се вреднува трудот на жените со оној на мажите, сеуште постои дискриминација при вработување, но што е пострашно жените се жртви на сите форми на насилство. Физичко, психичко, сексуално, економско, демнење....долга е листата на набројување.

Во минатото (во некој држави и ден денес), семејното насилство се третираше како приватна работа, за која дури и да има пријава формално ќе се пополни и ќе се стави истата во фиока. Тука се и традиционалните учења дека се што се случува во домот треба да остане таму, без разлика дали овде има насилство, малтетирања, силувања... Бидејќи секогаш “што ќе кажат другите” е поважно од психофизичката состојба на жртвите. Трпи, молчи, ќе помине, нормално е, мажите така реагираат... изговори за залажување, типични стереотипи, лаги за тешење... наречете ги како сакате, но сепак се едни од главните виновници за молкот на жените. Оваа се “неформалните активатори или виновници” за некревање на гласот на жртвите. Другите пак се однесуваат на несоодветните мерки и цели што институциите ги обезбедуваат. Така во Р.Македонија доколку имаме пријава од жртва на семејно насилство, тие ја згрижуваат истата во период од 3-6 месеци. Да добра е идејата да се изолира жртвата од сторителот, но што по истекот на тој рок? Ако се земе во предвид резултатот од повеќе истражувања, голем дел од жртвите се во зависна економска ситуација во мажот-сторител, така се принудени да се вратат кај него. Многу подобра солуција би било да се обезбеди работа на жртвата, за да може истата да се здобие со финансиска независност.

1. Фемицид

Кога зборуваме за насилството врз жените неминовно е да се осврнеме на фемицидот. Могумина би се запрашале што е тоа, и би биле во право со оглед на фактот дека кај нас, фемицидот не е инкриминиран како посебно кривично дело, иако веќе енормен број на држави дадоа правна рамка на намерното убиство на жените само затоа што се жени.

“Родово заснованите убиства се екстремна манифестација на постоечките форми на насилство врз жените. Овие убиства не се излоирани инциденти кои се случуваат ненајдено и неочекувано, туку претставуваат најтешка форма на насилство врз жените на која и претходи континуирано повеќегодишно насилство”.-Рашида Манџу, Специјална известувачка на ОН за насилство врз жените, неговите причини и последици.

Фемицидот најчесто се врши од мажи, патнери на жртвите, поранешни партнери, поретко и роднини. Истиот е веќе идентификуван како водечка причина за прерана смрт кај жените.¹ Алармантен е фактот што фемицидот е присутен во сите држави без оглед на економска (не)развиеност, степен на демократија или видот на внатрешното државно уредување. Различноста на државите има едно нешто заедничко-незаинтересираноста да се регулира и превенира фемицидот. Во сите држави се соочуваме со темна бројка на фемицидни случаи, истражувања за овој глобален проблем речиси и да нема, кога истиот ќе се случи не се етикета како таков (туку се изедначува со убиство, а сите параметри што го праваат фемицид се земаат само како отежнителни околности). Во голем број земји изостанува неговата законска инкриминација, што можеби е индиректен параметар за се почестите убиства. Така и во

¹ Види повеќе: Национална мрежа против насилство врз жените и семејното насилство, Анализа на случаи на фемицид-убиства на жени во Р.Македонија, Скопје, 2018.

Р.Македонија фемицидот не е регулиран како посебно кривично дело во Кривичниот Законик².

Еден од начините да се превенира фемицидот и да се анулираат штетните последици од истиот е да се инкриминира како посебно кривично дело, сторителите да се изведат пред лицето на правдата, да се подобри едукацијата и да се работи на искоренување на старите традиционални сфаќања за “нормалната потчинета” положба на жените во општеството. Исто така повеќе од потребно е да се воведат Femicide Watch³ – следење на родово засновано убивање на жените. Истата оваа мерка би овозможила реална опсервација, статистика, истражување на овој глобален проблем, што пак ќе резултира со пронаоѓање на соодветни решенија. Оваа платформа беше поставена во 2017 година како заеднички проект на ACUNS Vienna Femicide Team и UN Studies Association. За да резултира со посакуваните очекувања, потребно е да се имплементира femicide watch во секоја држава, така што ќе се направи глобална мрежа на експерти од оваа област, документи, информации, база на податоци...

1.1 Класификација на видовите на фемицид

Постојат повеќе параметри за класификација на фемицидот. Во овој труд се делегираме од последната анализа на случаи на фемициди-убиства на жени во Република Македонија⁴, објавена во септември 2018 година. Истата ги дефинира следниве видови на фемицид:

- ❖ Убиство на жени и девојки во име на “честа”
- ❖ Фемициди поради мираз
- ❖ Фемициди поврзани со организиран криминал
- ❖ Намерни убивања на жени во војна
- ❖ Женски инфантицид и селективен фетицид
- ❖ Фемициди како последица од гентално осакатување и убивања на жени обвинети за волшебништво
- ❖ Мизогино убивање на жени
- ❖ Фемицид како последица на семејно насилство и интомно партнерско насилство

²<https://akademik.mk/analiza-na-sluchai-na-femicidi-potrebno-e-femitsidot-da-se-definira-kako-posebno-krivichno-delo/>

³ <http://femicide-watch.org/>

⁴ http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2013/11/Femicidi-mk.final_.pdf

Првиот симпозиум за феминизација е одржан во канцеларијата на ОН во Виена, 2012 година, каде што е потпишана Виенската декларација за феминизација.

Вториот симпозиум за феминизација е одржан во 2016 г, во организација на ОН, ОБСЕ, WAVE (европска мрежа на жени против насилство), ACUNS, UNDOC.

Токму поради ваквите омаловажувања и лоши третмани спрема жените, беше потребен глобален одговор од страна на државите. Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација спрема жените, не ги даде очекуваните резултати, па затоа на сцена стапи познатата Истанбулска Конвенција.

Во Акцискиот план за спроведување на конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство на Република Македонија (2018-2023) е вметнат детален ретроактивен приказ на процесот за заштита од насилство врз жените се до донесување на Истанбулската Конвенција. Така истиот вели: *“Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената на ООН (1979)⁵ е еден од најзначајните документи што заговара постигнување на фактичка еднаквост помеѓу жените и мажите, што е основа за елиминирање на родово-базираното насилство. Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација врз жената во 1989 година по првпат го адресираше насилството врз жените со усвојувањето на Опитата препорака бр. 12.⁶ Неколку години подоцна, во 1992 година, Комитетот ја усвои Опитата препорака бр. 19⁷, што на детален и сеопфатен начин дава преглед што се подразбира под родово-базирано насилство и што всушност Конвенцијата за елиминација на сите форми на дискриминацијата предвидува како обврска за државите да обезбедат соодветна заштита на жртвите. Токму оваа препорака е катализатор за промените во законодавствата на земјите-членки, но и подигнување на стандардот за заштита на жртвите на родово-базирано насилство на меѓународно ниво во изминатите децении. Потоа, следуваат низа значајни документи што го осудуваат родово-базираното насилство и ги појаснуваат стандардите за елиминирање на ова насилство и обврските на државите што треба да ги преземе во таа насока. Посебно значајна е Декларацијата на Обединетите нации за елиминација на насилството врз жените (1993)⁸ како прв меѓународен инструмент што специфично*

⁵ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), UNGA Res. 34/180 (18 December 1979).

⁶ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 12, U.N.Doc. A/44/38 (1989).

⁷ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, U.N. Doc. A/47/38 (1993).

⁸ Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNGA Res 48/104, U.N. Doc. A/48/49 (1993).

и експлицитно го адресира прашањето за насилството врз жените. Со Резолуцијата 1994/45 на Комисијата за човекови права назначен е специјален известувач за насилство врз жените на Обединетите нации”-

2. Краток осврт на Истанбулската конвенција

Преземањето на чекови во минатото во насока на постигнување на поголема еднаквост помеѓу мажите и жените, резултираше со донесување на легислатива која претставува одговор на борбата против сите форми на насилство врз жените и домашното насилство. На 7 април 2011 година, Комитетот на Министри на Советот на Европа ја усвои Конвенцијата за превенција и борба со насилство спрема жената и домашното насилство.

Оваа конвенција е многу значајна од причина што упатува на тоа дека насилството врз жените е насилство базирано врз родот. Конвенцијата предвидува низа на обврски кои се во насока на третирање на сите облици на насилство врз жената и преземањето на сите мерки за заштита на жената и казнувањето на сторителите. Овој документ дава сеопфатни законски решенија за заштита на жените од насилство, но исто така ги охрабрува земјите потписнички да ја применуваат и на насилството врз деца и семејното насилство. Конвенцијата ја наметнува потребата од соработка и координација помеѓу сите институции се со цел успешно решавање на проблемите поврзани со насилство врз жените, вклучувајќи го и домашното насилство.

Препознатлива како Истанбулска конвенција, Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и домашното насилство е документ кој што се применува на сите форми на насилство врз жените вклучувајќи го и домашното насилство кое непропорционално ги погодува жените. Воспоставувањето на механизми за Нулта толеранција претставува основна цел на Конвенцијата.

Истанбулската конвенција е прв меѓународен документ кој содржи дефиниција на род, насилство спрема жени и родово засновано насилство. Овој меѓународен документ се применува на жената од причина што некои форми на насилство како што е примерот со присилен абортус и женско генитално обрежување ги искусува само жената.

Република Северна Македонија оваа конвенција ја има потпишано на 08 јули 2011 година, додека пак истата ја ратификуваше на 23 март 2018 година. Конвенцијата во Република Северна Македонија стапи во сила на 01 јули 2018 година, со што по самата ратификација се наметнуваат низа на обврски и преземање на конкретни чекори од страна на државата.

2.1 Области опфатени со Конвенцијата

- **Превенција** – Одредбите од овој дел се фокусирани на промена на ставовите, родовите улоги и стереотипите врз основа на кои насилството врз жените е прифатливо, како и да се подигне јавната свест за различните форми на насилство врз жените.
- **Заштита** – Одредбите од овој дел ја дефинираат специјализираната поддршка за жртвите на насилство и тоа во форма на здравствена, психолошка помош, но и правното советување. Овде се поставуваат потребите и безбедноста на жртвата како приоритет при постапувањето, како и достапноста на засолништа и бесплатните телефонски линии;

- **Гонење на сторители** – Одредбите од овој дел се фокусираат на инкриминирање на насилството врз жените, обезбедување неприфатливост на оправдувања кои се базираат на култура, обичаи, религија, како и итна реакција на органите надлежни за спроведување на законот.
- **Следење** – Одредбите од овој дел наметнуваат потреба од воспоставување на посебен механизам со помош на кој ќе се следи имплементацијата на Конвенцијата.

2.2 Материјално право

Суштинскиот дел на Конвенцијата е сместен во оваа глава. Одредбите од оваа глава се однесуваат на граѓанското право, управното и кривичното право. Овие одредби ги уредуваат превентивните и заштитните мерки, како и мерките на обесштетување на жрвите. Во рамките на овој труд елаборирањето на Истанбулската конвенција е од аспект на кривичното право, па затоа подетално ќе бидат разгледани кривичните дела кои Конвенцијата ги инкриминира.

2.3 Предвидени кривични дела

Истанбулската конвенција бара од државите да ги инкриминираат следниве однесувања:

- Психичко насилство;
- Демнење ;
- Физичко насилство;
- Сексуално насилство, вклучувајќи и силување;
- Присилен брак;
- Женско генитално осакатување;
- Присилен абортус и присилна стерилизација;
- Сексуално вознемирување;

2.4 Психичко насилство

Психичкото насилство е инкриминирано во Член 33 од Конвенцијата, истото е дефинирано како „секое намерно однесување, кое сериозно го нарушува психолошкиот интегритет на друга личност со употреба на сила или закана“⁹.

Слободното толкување на зборот „намерно“ е препуштено на секое домашно законодавство на земјата што ја има ратификувано Конвенцијата, но истото се однесува и а поимот сериозно нарушување, бидејќи Конвенцијата не појаснува што подразбира под сериозно нарушување. За да може делото да се подведе како психичко насилство, потребно е постоење на повторливо, злоупотребувачко и деградирачко однесување кон жртвата. Однесувањето треба да трае подолг временски период и да биде во рамките или надвор од рамките на семејството и истото треба да резултира со психолошка траума и хронична депресија кај жртвата.

⁹Конвенцијата на Советот на Европа за заштита и борба против насилство врз жената и семејно насилство – Истанбулска конвенција, член 33.

Во однос на санкциите важно е да се напомене дека согласно Член 78, став 3 од оваа Конвенција, секоја држава или Европската Унија може да декларира дека го резервира правото да предвиди некривични санкции наместо кривични во однос на психолошкото насилство. Намера на изготвувачите беше во Конвенцијата да се зачува принципот на криминализација на психолошкото насилство истовремено дозволувајќи флексибилност онаму каде правниот систем на земјата потписничка предвидува само некривични санкции во однос на ваквите однесувања. Сепак санкциите треба да се делотворни, пропорционални и одвраќачки, без оглед дали потписничките одбрале да предвидат кривични или некривични санкции.¹⁰

2.5 Демнење

Демнењето е инкриминирано во Член 34 од Конвенцијата и се дефинира како „опсесивно однесување на едно лице или група спрема друго лице, предизвикувајќи страв за неговата/нејзината безбедност“.

Демнењето, Конвенцијата го карактеризира како физичко(следење друго лице) и виртуално демнење (демнење на друго лице на социјалните мрежи). Дејствие на сторување кај демнењето е секое дејствие на опсесивно однесување со кое се предизвикува страв, но потребно е да биде повторувачко, како што е случајот со психичкото насилство.

2.6 Физичко насилство

Членот 35 од Конвенцијата го криминализира секој намерен чин на физичкото насилство. Поимот физичко насилство се определува како телесна повреда претрпена како резултат на примена на непосредна физичка сила. Овој поим го опфаќа и насилството што резултира со смрт на жртвата.

2.7 Сексуално насилство, вклучувајќи и силување

Овој член го воспоставува кривичното дело сексуално насилство, вклучувајќи и силување. Ставот 1 од овој член ги регулира сите форми на чинови кои се вршат врз друго лице, а каде не постои слободно дадена согласност.

Согласно ставот 1, Страните ги преземаат потребните законодавни или други мерки за да обезбедат дека се инкриминира следново намерно однесување:

- а. вагинална, анална или оргална пенетрација од сексуална природа со кој било телесен дел или предмет во телото на друго лице без негова согласност;
- б. други акти од сексуална природа со лице без нејзина/негова согласност;
- в. наведување друго лице да се вклучи во акти од сексуална природа со трето лице без негова согласност.¹¹

Ставот 2 пак предвидува дека согласноста мора да биде дадена доброволно, како резултат на слободно изразената волја на лицето. Во став 3 се наведени обврските кои потписничките да обезбедат дека делата на сексуално насилство и силување важат за сите сексуални чинови без оглед на врската помеѓу сторителот и жртвата.

¹⁰ Појаснителен извештај на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и домашното насилство Истанбул, 11. V. 2011, стр.48

¹¹ Конвенцијата на Советот на Европа за заштита и борба против насилство врз жената и семејно насилство – Истанбулска конвенција, член 36 ст.1

2.8 Присилен брак

Забраната за присилно склучување брак е инкриминирано во член. 37 од Конвенцијата каде што во став 1 и 2 е предвидено присилување на лице да стапи во брак во земјата во која што живее и наведување на лице во друга земја со цел склучување на присилен брак. Од ова произлегува дека одредени жртви се принудени да стапат во брак онаму каде што живеат, додека други се носат, одосно се наведуваат во друга земја каде се принудуваат да стапат во брак со лице кое живее во таа земја. Во вториот случај ирелевантно е склучувањето на брак, делото постои и само доколку лицето е наведено, па потоа истото да ја сфати причината.

2.9 Женско генитално осакатување

Инкриминирањето на женското генитално осакатување го претставува стремежот да се криминализира традиционалната пракса на отсекување на делови на женските гениталии што некои заедници ги извршуваат врз своите женски членови. Ова кривично дело се воспоставува како такво во Конвенцијата од причина што во пракса со неговото извршување се предизвикува непоправлива и доживотна штета и обично се врши без согласност на жртвата.

Ова кривично дело е предидено во член 38 од Конвенцијата, каде се предвидува инкриминирање на отсекувањето, инфибулацијата или секое друго осакатување во целост или делумно на големите усни, малите усни или клиторисот на жената, присилувањето или наведувањето на некое од ваквите дејствија и поттикнувањето, присилувањето или наведувањето на девојче.

2.10 Принуден абортус и принудна стерилизација

Принудниот абортус се однесува конкретно на намерното прекинување на бременоста без претходна, слободно изразена согласност од страна на жртвата, односно жена или девојка. Покрај принудниот абортус, со Конвенцијата се воспоставува и кривичното дело Принудна стерилизација на жени и девојки. Делото се извршува доколку биде извршена операција чија цел е уништување на капацитетот на жената или девојката природно да се репродуцира. За да не постои делото потребна е претходната, слободно изразена согласност од страна на жртвата, но значајно е да се напомене дека стремежот на Конвенцијата не е инкриминирање на некои медицински интервенции што се извршуваат со цел да се помогне на жената или девојката, преку спасување на нејзиниот живот или помагање на жена или девојка што не е во можност да даде согласност.

2.11 Сексуално вознемирување

Членот 40 од Конвенцијата го уредува сексуалното насилство и притоа се опфатени три форми на однесување и тоа: вербално, невербално или физичко однесување со сексуална природа кое е несакано од жртвата. Секоја од овие форми на однесување не мора да биде од сексуална природа, но мора да бидат наметнати од сторителот врз жртвата и да се однесуваат на нарушување на достоинството на жртвата. За ова дело

Конвенцијата им остава простор на земјите што ја ратификувале сами да го одберат видот и висината на казната.

3 Механизам за следење – GREVIO

GREVIO¹² претставува Група на експерти за акција против насилство врз жените и домашното насилство. Оваа група се состои од 10-15 членови кои ги избира Комитетот на Страните, со мандат од 4 години(со можност за реизбор). Групата на експерти има задача да подготви прашалник кои Страните го пополнуваат на одреден временски период. За имплементацијата на Конвенцијата GREVIO може да прибира податоци од НВО и други институции,од меѓународни тела, но исто така по потреба може да посетува и земја(Страна) заради добивање на истите.GREVIO изготвува извештај и заклучоци, врз основа на кои Комитетот на Страни може да усвои препораки до конкретната Страна.

4 Препораки за усогласување со Конвенцијата

➤ Усогласување на законската рамка со одредбите на Конвенцијата;

Воведување на одредби за кривични дела во Кривичниот законик според барањата на Конвенцијата (особено на кривично дело „Психичко насилство“, „Домашно насилство извршено пред деца“, дополнување на постоечка одредба „Загрозување на сигурноста“ или воведување на нова „Демнење, воведување на кривично дело „Присилен абортус“, „Присилна стерилизација“, „Генитално осакатување“ и „Принуден брак“

- **Дефинирање на родово-базирано насилство и домашно насилство како специфична форма на родово базирано насилство;**
- **Примена на стандардот на должно внимание од страна на институциите во превенцијата, заштитата, процесирањето и санкционирањето на насилство;**
- **Укинување на одредбите со кои се дискриминираат жените, особено вклучувајќи ги законите со кои се дозволува медицинска интервенција врз жените со попреченост без нивна согласност;**
- **Зајакнување на медиумската кампања се со цел подигање на свеста за сите форми на родово засновано насилство и промовирање на родовата еднаквост;**
- **Воведување на механизам на следење на убиства на жени и девојки (femicide watch);**
- **Обезбедување на финансиски,човечки и технички ресурси за успешно имплементирање на домашната и меѓународната регулатива,политиките и стратегиите за превенција;**
- **Мониторинг над имплементацијата на домашната и меѓународната регулатива, политиките и стратегиите за превенција;**

¹² <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

- **Зајакнување на капацитетот на надлежните институции со цел постоење поголема заштита, ефективна истрага, гонење и казнување.**

5. Истанбулска конвенција сеопфатна регулатива или уште едно парче хартија во низа

Конкретно сега за сега од наше видување, Македонија иако ја ратуфикуваше Истанбулската Конвенција, сепак затајуваат очекуваните резултати. Можеби тоа се должи на краткиот временски период од ратификацијата до ден денес, можеби на тешкото имплементирање на замислените проекти...

За тоа колку е алармантна состојбата во Македонија, зборува и Елена Димушевска, извршна директорка на Националната мрежа против насилството врз жените и семејното насилство¹³... ” *Минатата декада, подвлече Димушевска, Македонија дејствуваше преку законите, но сепак семејното насилство сè уште не се препознава како родово, а општеството го миноризира и го маргинализира..., Недоволна е заштитата врз жените, тежок е пристапот до услугите на институциите и тие не обезбедуваат целосна територијална покриеност. За насилството сè уште нема ни статистика, ”... Во насока на придржување кон целите поставени со Истанбулската конвенција, во Македонија е потребна измена на законите, на тој начин што ќе се воведат засебни кривични дела на психолошко насилство, демнење, физичко насилство, сексуално насилство, вклучувајќи и силување, присилни бракови, женско генитално осакатување, присилен абортус и присилна стерилизација, како и забрана за сексуално вознемирување“; велат од Националната мрежа против насилство врз жените и семејно насилството.*

Преку досегашната кратка евалуација на фамозната Истанбулска конвенција, можеме да заклучиме дека истата од формален, содржински аспект е совршено осмислена за да помогне во надминување на реалните проблеми кои постојат. Но нејзината имплементација во Македонија сеуште “виси на конец”. Бидејќи потребно е формирање на нови ,компетентни институции и тела кои ќе работат на различните аспекти од конвенцијата , се со цел да се овозможи заживување на истата во пракса. Потребно е модификација на досегашниот начин на справување со семејното насилство, давање реална поддршка на жртвите и разработување на повеќе кривични дела низ кривичниот законик, се со цел да се санкционира насилството на жените во сите форми.

Заклучок:

Истанбулската конвенција формално гледано е сеопфатна, соодветна солуција за борба против насилството на жените. Низ нејзината кратка елаборација, прикажавме дека ги регулира речиси сите форми на насилство, на кои претходно не беше посветено доволно внимание. Но прашањето што секогаш се појавува е колку добро осмислените зборови ќе се применат во пракса? Дали и како државите ќе ја имплементираат оваа и те како важна конвенција во нивните законодавства? Дали истата ќе ги даде очекуваните резултати или пак повторно ќе остане само замислено утопистичко решение кое

¹³<https://akademik.mk/megjunaroden-den-za-borba-protiv-nasilstvoto-vrz-zhenite-stop-za-nasilstvoto-diskriminatsijata-mobingot-pomalite-plati/>

никогаш нема до го доживее својот зенит? Дел од државите потписнички веќе ги превземаат првите мерки на модификации во своето законодавство, формирање нови тела и органи кои ќе го олеснат процесот на истанбулската имплементација. Секако повеќе од очигледно е дека е потребно на одреден временски период да се прават истражувања за (не)успехот на оваа конвенција и евентуални понатамошни корекции .

Користена литература:

Национална мрежа против насилство врз жените и семејното насилство, Анализа на случаи на фемцид-убиства на жени во Р.Македонија, Скопје, 2018.

Појаснителен извештај на Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и домашното насилство Истанбул, 11. V. 2011.

Конвенција за елиминација на сите форми на дискриминација на жената

Конвенција на Советот на Европа за спречување и борба против насилство врз жените и семејно насилство - Истанбулска конвенција

Акцискиот план за спроведување на конвенцијата за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство на Република Македонија (2018-2023).

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), UNGA Res. 34/180 (18 December 1979).

Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 12, U.N.Doc. A/44/38 (1989).

Committee on the Elimination of Discrimination against Women, General Recommendation No. 19, U.N. Doc. A/47/38 (1993).

Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNGA Res 48/104, U.N. Doc. A/48/49 (1993).

Линкови:

<http://femicide-watch.org/>

http://www.glasprotivnasilstvo.org.mk/wp-content/uploads/2013/11/Femicidi-mk.final_.pdf

<https://acuns.org/wp-content/uploads/2018/05/Femicide-Volume-IX.pdf>

<https://acuns.org/femicide-volume-vii-establishing-a-femicide-watch-in-every-country/>

¹ <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

<https://akademik.mk/megjunaroden-den-za-borba-protiv-nasilstvoto-vrz-zhenite-stop-za-nasilstvoto-diskriminatsijata-mobingot-pomalite-plati/>